

EBEN HAEZER, IV
DOLERENDE KERKEN HONDERD JAAR
(vervolg)

Aart de Groot

Met de bespreking van een achttal nieuwe herdenkingsuitgaven willen we deze reeks recensie-artikelen besluiten. In zeven daarvan blikken wij een eeuw terug, en één publikatie beschrijft 150 jaar: de kerk van Heerjansdam die uit de scheiding is voortgekomen. De deugden en de ondeugden van het genre, zoals die in de vorige afleveringen aan het licht zijn gekomen, treffen we ook nu aan. Graag wil ik hier op enkele bijzonderheden de aandacht vestigen, begrip vragend voor de onvermijdelijke beperktheid van deze selectie.

Wat het ontstaan van een dolerende kerk betreft, alleen van Exmorra lezen we, dat de reformatie der kerk door de hervormde kerkeraad in zijn geheel (n.b. in een vacatureperiode) ter hand is genomen. In Heerhugowaard, Brandwijk, Purmerend en Vianen hadden de dolerenden reeds enige tijd een onderling verband in een afdeling van de Vrienden der waarheid, een evangelisatie of gezelschap e.d. In Vianen sprak men van de 'Schouterianen', een kring naast de hervormde gemeente waarin zij die zich sterk door de prediking van ds. L. Schouten (1857-1862 hervormd predikant aldaar) hadden aangesproken gevoeld, zich lieten stichten door een eigen oefenaar zonder overigens zich af te scheiden. Vordens gedenkboek beschrijft wel in den brede alle verrichtingen van 'De kerkelijke kas' (voorloper van de commissie van beheer), maar de gang van zaken bij de Doleantie blijft onduidelijk.

Meer dan in de publikaties uit de vorige aflevering vind ik in deze gedenkboeken de prediking van de predikanten uit de beginjaren - zij het ook maar kort - getypeerd. Van de Viaanse voorgangers was D.C.P. Sluijter (1862-1899) 'helder, eenvoudig en praktisch' in zijn preekwerk, D. Zemel (1906-1986) 'een sterke verbondsprediker'. In Heerhugowaard stond S.G. de Graaf van 1917 tot 1919, die bekend was om zijn korte kernachtige preken en iets soortgelijks lezen we van H.R. Nieborg (1862-1934). Jammer genoeg blijft het steeds bij een summiere aanduiding; waar we eventueel nader onderzoek hiernaar kunnen doen, blijft de lezer verborgen.

In sommige plaatsen is men kennelijk op zoek gegaan naar bronnen om het kerkelijke leven van vroeger tijd zoals het geleefd werd door de gemeenteleden, te kunnen beschrijven. Liturgie en zang hebben in Heerhugowaard - zoals elders - na de kerkdienst heel wat stof tot gesprek gevormd. Maar 'oral history' is in dit hoofdstukje toch niet toegepast, en dit genre is ook niet in de Viaanse 'Verhalen en verkenningen' tot